

Urunk szenvedésének ábrázolása.

A kereszténység első évszázadaiban, az üldözések korában Krisztus keresztjének ábrázolása kiválólag jelképes volt. Krisztus monogramma, a hal, a bárány, a pelikán, a jó pásztor képei — ezek voltak a legelső ábrázolások, amelyek a hívőket Krisztus keresztjére és halálára emlékeztették. Különösen pedig a jó pásztor képe volt elterjedve mivel a legalkalmasabb volt az üldözések súlyos idejében a keresztények reményét és bátorságát fölkelteni és élénk-ségben tartani. E jelképes ábrázolást idővel a valóságos kereszt váltotta fel, mely haladásra alkalmat szolgáltatott az egyháznak Konstantin óta visszanyert szabadsága és a doketák tévtana, kik azt állíták, hogy Krisztus csak látszólag szenvedett. Ezekkel a keresztény művészet az Üdvözítő szenvedését állítja szembe, mivel a keresztény igazság védelmében legmagasztosabb hivatását ismerte fel. A trullai, 692. évben tartott zsinat a feszületek használatát határozottan sanctionálta. — A nyugati művészet legrégebbi feszületein Krisztus hosszú öltönyben nem fölszegezve, hanem a kereszt előtt állva és kezeit áldásra emelve látható. A keresztet a művész gyakran jelképileg mint életfát fogta fel, mivel a kereszten virágzott ki az emberek üdve, s mivel egy régi monda a kereszt fáját a paradicsomi életfára vezeti vissza. A régi képeken az Üdvözítő közönségesen hosszú öltönyt és királyi koronát visel; ez attributumok a szenvedésben diadalmoskodó Krisztust jelentik. A régi keresztéken négy szeg van: kettő a kezeken és kettő a lábakon. A három szeg és az egymásföle szegezett lábak ábrázolása későbbi korból valók. E kor ehhez képest mellőzte a tuskót, amelyen előbb a két láb a térdek meghajtása nélkül nyugodott. Ugy látszik a régibb ábrázolás a helyes; mert szent Ilona, szent Ambrus bizonyítása szerint, négy szeget talált a keresztnél. A régi feszületeken az Üdvözítő karjai gyakran fölszegezés nélkül vannak kiterjesztve, hogy ez ábrázolás kifejezze az Üdvözítőnek e szavait: «Ha majd fölmagasztaltatom, mindeneket magamhoz vonzok». A jobb kezének három ujja áldásadásra van meghajtva, a balkéz pedig egyenesen kinyulik, mintegy mutatván az elkárhozottak sorsát és az áldozatok jutalmát, akik a végítélet napján a bíró jobbján fognak állani. — A régi festők képein öt vagy több angyalt láthatni, kik a szenvedés eszközeit tartják vagy az Ur sebeiből kifolyó vért felfogják. Ez utóbbi ábrázolást mutatja szent Erzsébet imakönyvének előtáblája is. Szép és jogosult gondolat, minthogy az evangelisták elbeszélései szerint az angyalok is részt vettek az Ur szenvedésében, öt keserűségében megerősítették és sirjánál virrasztottak. Általában a régi művészet szerette a hívőket valamely jel által az öt szent sebre emlékeztetni. Az aranyművesek ugyanazért a keresztcskába, melyek díszszerű szolgáltak és hordoztattak, szívesen illesztettek öt kis vörös követ. — Olasz- és Németországban a szenvedés eszközei mint Krisztus kinszenvedésének emlékeztető jelei egyszerűen diadaljelvények gyanánt találhatók a kereszt körül csoportosítva. A régiek a szenvedés eszközeit elmésen «Krisztus címerének» nevezték. Általános szokás volt a keresztet virágokkal ékesíteni az ő gazdag symbolikájuk miatt. A rózsák a kereszt köré fonva, a keresztény szeretetet jelzik. A fehér rózsakoszoru a szeretetből szenvedett kereszt-halált jelenti. A keresztet körülfonó repkény a hit hűségét hirdeti. A keresztet díszítő szőlőfürtök és gabonakalászkok jelképei az Oltáriszentségnek. A szájában almát tartó kígyó a kereszt lábánál a paradicsomi kígyóra emlékeztet s jelenti Krisztusnak a sátán országa felett kivívott győzelmét. Valamint a tiltott gyümölcs bezárta a paradicsomot: úgy az Üdvözítőnek önként magára vállalt szenvedése azt újra kinyitotta. — A feszületek alján sokszor halálfej is látható, mely két egymás fölé fektetett lábszáron nyugszik. Némelyek azt vélik, hogy ez a Kálváriahegy (a koponyák helyét) akarja jelenteni; másokat pedig ez a régi legenda emlékeztet, mely szerint Ádám a Golgotán temet-tetett el. Ez ábrázolás kétségkívül csupán annak jelentésére akar szolgálni, hogy a kereszt legyőzte a halált s az embereknek ismét megszerezte a reményt az örök életre.